

П. Й. Кузьмінський,
аспірант, Національна академія державного управління при Президентові України

РЕФОРМУВАННЯ МЕДСЕСТРИНСЬКОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ — ВИМОГА ЧАСУ (ДО ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ СИСТЕМОЮ ПІДГОТОВКИ МЕДИЧНИХ СЕСТЕР)

Робота присвячена обґрунтуванню механізмів державного управління системою підготовки медичних сестер.

The research is devoted to background of public administration mechanisms of staff nurse training system.

*Ключові слова: механізми державного управління, медична сестра, система підготовки.
Key words: public administration mechanisms, nurse, training system.*

Першу у світі школу для підготовки сестер милосердя було відкрито понад 150 років тому, це зробила Флоренс Найтінгейл у червні 1860 року у Лондоні. Ця жінка прославилась під час Кримської війни, коли невтомно працювала у госпіталі, рятуючи поранених співвітчизників, за що королева Британії нагородила її діамантовою брошкою з написом "Блаженні милостиві". Самовідданість та благородство Флоренс Найтінгейл високо оцінили не лише у Британії, а й в усьому світі: її день народження — 12 травня — став Міжнародним днем медичної сестри. Пройшовши крізь пекло війни, Флоренс на власному досвіді переконалася: щоб рятувати життя, замало лише співчуття і милосердя — потрібно знати анатомію і фізіологію, засвоїти правила лікування та догляду за хворими і пораненими, а отже, освіту повинні отримувати не лише лікарі, а й сестри милосердя. ...Нині, півтора століття по тому, маємо нові теми для дискусій: чи потрібна вища освіта медичним сестрам чи досить базової, яку дає медучилище...

Ольга Скрипник, "Дзеркало тижня", 26 червня 2010 р.

ВСТУП

Структурною та найчисельнішою складовою системи охорони здоров'я є медсестринство, роль якого надзвичайно важлива. Середня ланка спеціалістів системи охорони здоров'я об'єднує фахівців різних рівнів та профілів (медичних сестер, акушерок, фельдшерів, помічників санітарних лікарів, лаборантів, фармацевтів, зубних техніків та інших молодших спеціалістів, які працюють у лікувально-профілактичних закладах). Раціональне використання сестринських кадрів сприяє значному покращенню якості, доступності та економічності надання медичної допомоги населенню, ефективному використанню ресурсів в охороні громадського здоров'я та профілактиці захворювань [2].

Громадське здоров'я — це такий стан демографічної структури, фізичного та інтелектуального потенціалу, морально-психологічного клімату, який забезпечує певний рівень життя суспільства (громади) і виконання ним (нею) всіх інших соціальних функцій на цьому історичному відрізку часу [1].

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сьогодні в медичній галузі України працює близько 1 мільйона 58 тисяч працівників, із них — 435,7 тисяч осіб середнього медичного персоналу, з них 300,9 тис. (69,1%) — медичних сестер, тому значення медичних сестер, фельдшерів, акушерок є надзвичайно важливими в реалізації стратегії покращення стану здоров'я на-

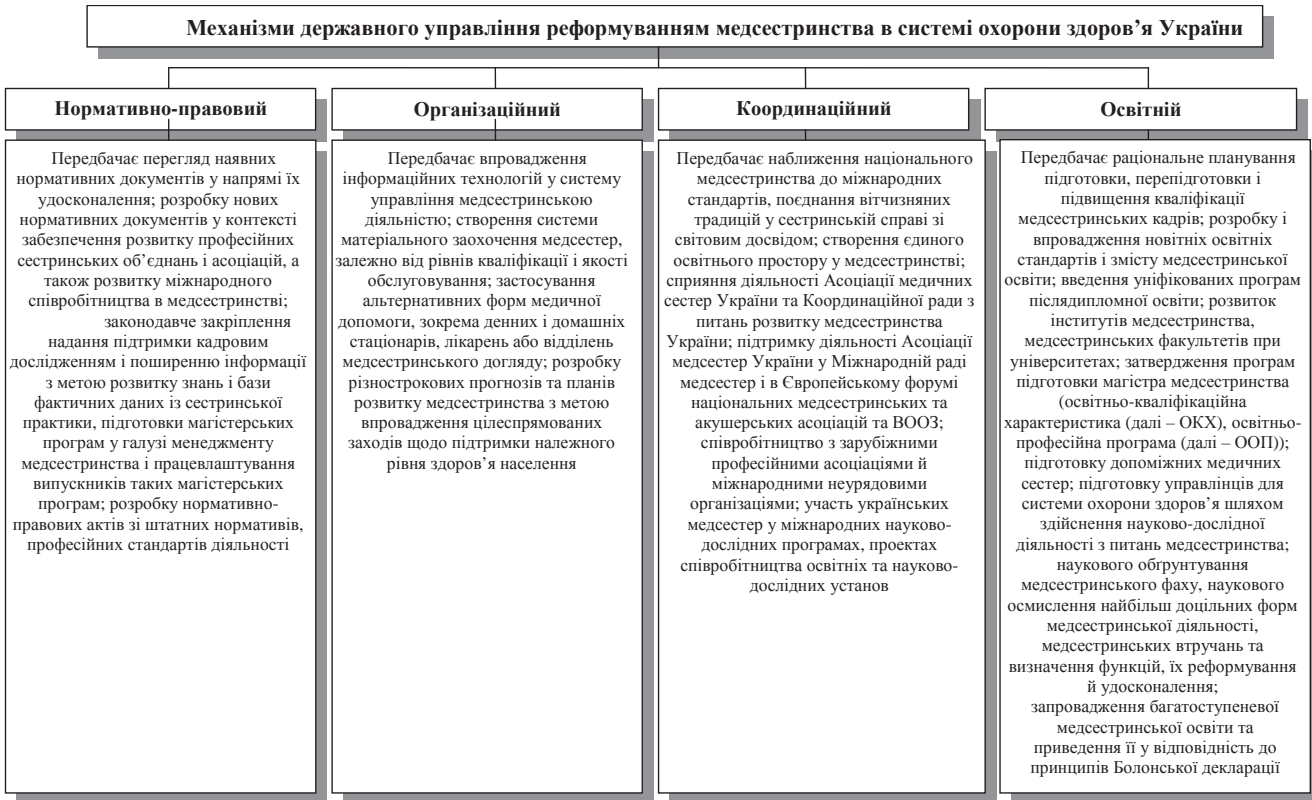

Рис. 1. Основні механізми державного управління реформуванням медсестринської галузі

селення України та покращення показників тривалості життя [8].

Склалося так, що усталена в Україні система підготовки середніх медичних працівників та кваліфікаційні вимоги до них передбачають якісну практичну підготовку медичних сестер лише для виконання призначень лікаря і, на жаль, недостатню фундаментальну підготовку з медико-біологічних та клінічних дисциплін [6]. Участь медичної сестри в лікувально-діагностичному процесі зводиться до виконання вказівок лікаря щодо підготовки хворих до різноманітних обстежень і виконання маніпуляцій. Медичним сестрам, які працюють у лікувальних закладах, навіть невідоме поняття "сестринський діагноз" [9]. Більше того, Україна — єдина держава, де професії "медична сестра" не існує. Є розмите і нікому не зрозуміле визначення "молодший спеціаліст" [3].

З метою оптимізації процесу підготовки та підвищення кваліфікації медичних сестер у Івано-Франківському базовому медичному училищі запровадили очно-заочну форму навчання — як один із шляхів реформування післядипломної освіти, інтенсифікації навчання, підвищення його професійної та економічної ефективності. Така форма навчання дає можливість скоротити бюджетні асигнування на післядипломне навчання, сприяє активізації навчання, підвищує мотивацію та "активний" характер здобуття знань і навичок на курсах післядипломної освіти [5].

Новим етапом розвитку медсестринства в Україні слід вважати створення у 2000 р. на базі Буковинського медичного університету кафедри догляду за хво-

рими та вищої медсестринської освіти [12], відкриття у 2008 р. в м. Житомир Інституту медсестринства та початок у 2009 р. діяльності Навчально-наукового інституту медсестринства на базі Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського, де здійснюється підготовка фахівців рівня магістра [2]. На часі й прийняття рішення про відкриття наукової спеціальності "медсестринська справа". Це означає, що магістри медсестринства зможуть захищати кандидатські і навіть докторські дисертації. Така стратегія сприятиме освоєнню сучасних європейських стандартів у підготовці медичних сестер [4; 11]

Автор поділяє думку дослідників, які вважають, що запровадження вищої сестринської освіти в Україні повинно передбачати [7]:

— підняття престижу діяльності медичної сестри як представника самостійної і важливої для охорони здоров'я країни професії;

— впровадження в охорону здоров'я України концепції розвитку вищої сестринської освіти, відповідно до якої медичні сестри з вищою освітою ("академічні медичні сестри") є важливою частиною технологічного ланцюга організації надання медичної та медико-соціальної допомоги населенню. Нові фахівці можуть самостійно забезпечувати визначені види медичної діяльності, цілком відповідаючи за їхній кінцевий результат;

— введення в практику охорони здоров'я диференційованої оплати праці медичної сестри відповідно до рівня її освіти, надання можливості зайняти високу посаду (старшої і головної медичної сестри, завідувачів відділення) після здобуття вищої сест-

ринської освіти;

— організацію і проведення науково-дослідних робіт із проблем менеджменту і лідерства в сестринській справі, питань поліпшення сестринського процесу в лікувальних установах;

— розширення і зміцнення міжнародного співробітництва в галузі вищої сестринської освіти;

— інтеграцію вищої сестринської освіти в європейську і світову системи вищої освіти;

— створення об'єднаних навчально-наукових комплексів-центрів, що об'єднують медичні вузи і коледжі або медичні училища;

— інтегрування навчальних планів і робочих програм факультетів вищої і базової сестринської освіти;

— поряд з існуванням очної (денної та вечірньої) форми навчання, на факультетах вищої сестринської освіти необхідна організація очно-заочної форми навчання керівників сестринських служб без відриву їх від роботи.

Системний аналіз літературних джерел за темою дослідження та використання напрацювань Н.Є. Дуб дають право автору стверджувати, що словосполучення "державне управління в галузі медсестринства" слід розуміти як скоординовану діяльність державних та приватних установ медичної сфери, спрямованих на врегулювання проблем медсестринства через реалізацію відповідних державних директивних документів та програм із метою профілактики захворювань та забезпечення належного рівня якості надання медичної допомоги. Механізми державного управління реформуванням медсестринства в Україні та їх сутність представлені на рис. 1 [2].

ВИСНОВКИ

1. Обґрунтовано, що сьогодні в медичній галузі України працює близько 1 мільйона 58 тисяч працівників, із них — 435,7 тисяч осіб середнього медичного персоналу, з них 300,9 тис. (69,1%) — медичних сестер, тому значення цієї категорії медичних працівників є надзвичайно важливими в реалізації стратегії покращення стану здоров'я населення України.

2. Виявлено, що новим етапом розвитку медсестринства в Україні слід вважати створення у 2000 р. на базі Буковинського медичного університету кафедри догляду за хворими та вищої медсестринської освіти, відкриття у 2008 р. в м. Житомир Інституту медсестринства та початок у 2009 р. діяльності Навчально-наукового інституту медсестринства на базі Тернопільського державного медичного університету ім. І.Я. Горбачевського, де здійснюється підготовка фахівців рівня магістра.

3. Визначено, що вагомим кроком у процесі розвитку медсестринства в Україні слід вважати прийняття рішення про відкриття наукової спеціальності "медсестринська справа", що дасть можливість магістрам медсестринства захищати кандидатські і навіть докторські дисертації. Така стратегія сприятиме освоєнню сучасних європейських стандартів у підготовці медичних сестер.

4. Обґрунтовано, що словосполучення "державне управління в галузі медсестринства" слід розуміти як скоординовану діяльність державних та приватних установ медичної сфери, спрямованих на врегулювання проблем медсестринства через реалізацію відповідних державних директивних документів та програм із метою профілактики захворювань та забезпечення належного рівня якості надання медичної допомоги та представлено основні механізми державного управління реформуванням медсестринства в Україні.

Література:

1. Громадське здоров'я і громадське медсестринство: підручник / Є.Я. Склярів, М.Б. Шегедин, Б.Б. Лемішко та ін.; За ред. Є.Я. Скляріва, М.Б. Шегедин, Б.Б. Лемішка. — 2-е перероб. Та доп. Видання. — К.: Медицина, 2008. — 224 с.

2. Дуб Н.Є. Механізми державного управління реформуванням медсестринства в системі охорони здоров'я України: автореф. дис. канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. — Львів, 2011. — 20 с.

3. Ливановская А. Страна без профессии "медсестра", но с размытым и никому не понятным определением "младший специалист" // Вечерний Киев. — 2008. — 8 мая.

4. Лукашук Л. Магістри медсестринства — за європейськими стандартами // Ваше здоров'я. — 2008. — 7 березня.

5. Малиновська О. Очно-заочна форма навчання. Організація, методика проведення, проблеми, перспективи, економічна доцільність // З педагогічного досвіду (проблемні статті, аналітичні роздуми, здобутки...) / Інформаційно-методичний вісник Івано-Франківського медичного училища. — 1998. — № 2. — С. 20—22.

6. Махновська І.Р., Леонченко Н.П. Ступенева медична освіта в Україні — вимога часу // Ваше здоров'я. — 2008. — 8 травня.

7. Пасечко Н.В., Ярема Н.І., Лемке М.О. та ін Напрямки і шляхи розвитку вищої сестринської освіти в Тернопільській медичній академії // Медична освіта. — 2001. — № 3. — С. 11—14.

8. Рішення учасників Конгресу "Розвиток медсестринської справи в Україні" 24—25 жовтня 2007 р., м. Чернівці, Буковинський державний медичний університет.

9. Саган Ю., Малиновська О. Нові підходи навчання медичних сестер за "Медсестринською моделлю" // З педагогічного досвіду (проблемні статті, аналітичні роздуми, здобутки...) / Інформаційно-методичний вісник Івано-Франківського медичного училища. — 1998. — № 2. — С. 23—28.

10. Скрипник О. Медсестер — у червону книгу? // Дзеркало тижня. — 2010. — 26 червня.

11. Чередарик Л. Якою бути медсестринській справі в Україні? // Ваше здоров'я. — 2008. — 8 травня.

12. Стандарти Європейського Союзу для сестринської справи // Медична сестра. — 2007. — № 8. — С. 30—31.

Стаття надійшла до редакції 14.11.2011 р.